

Skript

HISTORISCH TIJDSCHRIFT

Artikel: De reis van de antieke wetenschap

Auteur: Benjamin Plomp

Verschenen in *Skript Historisch Tijdschrift*, jaargang 43.2, 58-59.

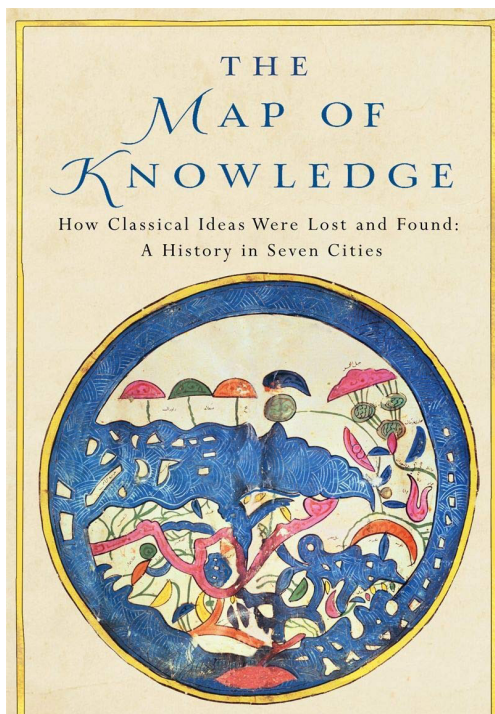
© 2021 Stichting Skript Historisch Tijdschrift, Amsterdam

p-ISSN: 0165-7518

e-ISSN: 3051-2506

Skript Historisch Tijdschrift is een onafhankelijk wetenschappelijk blad dat viermaal per jaar verschijnt. De redactie, bestaande uit studenten en pas afgestudeerden, wil bijdragen aan actuele historische debatten, en biedt getalenteerde studenten de kans om hun werk aan een breder publiek te presenteren.

DE REIS VAN ANTIEKE WETENSCHAP

Violet Moller, *The Map of Knowledge: How Classical Ideas were Lost and Found: A History in Seven Cities*, Picador, 2019; ISBN: 978-1-5098-2692-0; paperback; 331; € 15,99

Waar je in een recensie probeert een bestendig en objectief oordeel te vellen, moet ik hier toegeven dat mijn waardering voor Violet Mollers *The Map of Knowledge* sterk gebonden is aan ons huidige tijdsgewricht. Terwijl ik dit boek las, opgesloten in mijn kamer, voelde ik bovenal de behoefte om de auteur achterna te reizen. Het onderwerp dat dit boek tracht te behandelen is enorm, en de kracht van het werk zit met name in de opzet. De ondertitel luidt '*How Classical Ideas Were Lost and Found: A History in Seven Cities*' en het boek omschrijft in negen hoofdstukken de reis die antieke, natuurwetenschappelijke kennis maakt tussen de late Oudheid en de vroegmoderne tijd. Om deze ontwikkeling tastbaar te maken kiest Moller drie antieke denkers als vertegenwoordigers van de Griekse natuurwetenschappen, en zeven

steden, die volgens haar centraal staan in de verschillende stadia van het vergeten en herontdekken van antieke geschriften en ideeën.

De wiskundige Euclides, de arts en filosoof Galenus, en de sterrenkundige Ptolemaeus worden in het eerste hoofdstuk, 'Alexandrië', voorgesteld. De rest van het werk volgt de overlevering van hun geschriften: de *Elementen* van Euclides, Galenus' omvangrijke en diffuse oeuvre, en de *Almagest* van Ptolemaeus. In Bagdad wordt het culturele en intellectuele milieu aan het Abbasidisch hof beschreven; in Cordoba het contact tussen de Arabische, Joodse, Latijnse en Mozarabische culturen; en in Toledo de grote belangstelling van West-Europese geleerden voor Arabische wetenschap. Vervolgens bespreekt Moller de unieke Medische School van Salerno, en in Palermo de wetenschappers aan het hof

van de verlichte vorst Rogier II van Sicilië. De laatste stap in de overlevering en bestendiging van antieke wetenschap vindt plaats in Venetië: de overgang van handgeschreven naar gedrukte teksten.

Moller slaagt erin de diffuse en ingewikkelde verspreiding van antiek gedachtegoed tot een heldere narratief terug te brengen, zonder daarbij de complexiteit ervan uit het oog te verliezen. Naast de chronologische ordening van hoofdstukken, worden structuur en continuïteit door Moller aangebracht middels aandacht voor drie centrale thema's. Ten eerste wordt elke stad ingeleid door een grondige analyse van zijn positie in handelsroutes en de culturele en linguïstische demografie, waardoor een netwerk zichtbaar wordt waarlangs de mobiliteit van mensen, boeken en ideeën op geloofwaardige wijze kan worden gereconstrueerd. Ten tweede is er in dit werk ook aandacht voor de rol van buitengewone individuen, wier correspondentie en bewegingen het zojuist genoemde netwerk illustreren en bevestigen. Deze aandacht voor individuen laat daarnaast iets zien van de creativiteit en eigenzinnigheid waarmee antieke teksten door de eeuwen heen zijn benaderd: niet alleen vertaling, maar ook (her)interpretatie, eigen onderzoek en debat. Deze portretten dragen bij aan het afwisselende en onderhoudende karakter van het boek: de geniale vertaler Hunayn ibn Ishaq, de pionierchirurg Al-Zahrawi, en het flamboyante leven van Adelard van Bath. Ten derde analyseert Moller treffend de verhoudingen tussen wetenschap en macht. Meermaals benoemt zij de voorwaarden van een bloeiende wetenschappelijke gemeenschap: vrede, toegang tot literatuur en financiële middelen. In elk van de zeven steden – van het 'Huis van de wijsheid' dat door kalief Al-Ma'mun in Bagdad is gesticht tot de imposante manuscriptencollecties van Italiaanse stadstaten – bespreekt zij de wisselwerking tussen plaatselijke

machthebbers en wetenschappers: de faciliteiten die de eersten bieden aan de laatsten en het prestige dat de laatsten verlenen aan de eersten.

Haar opgave, zoals hierboven al gezegd, is gigantisch, en het boek beslaat nog geen driehonderd pagina's. Het is een ideaal, populair wetenschappelijk overzicht voor de geïnteresseerde lezer, maar geeft betrekkelijk weinig details, en gaat nauwelijks in op de vraagstukken van contemporair onderzoek; voetnoten verwijzen telkens naar dezelfde grote naslagwerken. De charme van dit boek bestaat dan ook in zijn opzet en de wijze waarop Moller haar onderzoeksvraag heeft afgebakend: een reis van drie auteurs, door zeven steden. Daarnaast waagt het boek zich slechts op een klein aantal momenten aan een grondige analyse van de inhoud van de geschriften die het boek volgt. Deze technische kennis is niet noodzakelijk voor het begrijpen van haar argumentatie, maar zou veel hebben bijgedragen aan ons begrip van de context en de processen die zij schetst. ■

Benjamin Plomp is student Russische Studies (bachelor) en Klassieke Talen (onderzoeksmaster) aan de Universiteit Leiden. Tot zijn interessegebied behoren met name laat antieke en vroegchristelijke filosofie, en de receptie van Platoons gedachtegoed.